

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР: ОСОБЛИВОСТІ ТА ШЛЯХИ ПОДАЛЬШОГО ФОРМУВАННЯ

нац. пед. ун-т ім. Гнатюка; За ред. В.Г. Кременя; Авт. М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаи та ін. Ч. 1. – К. – Тернопіль; ДТПУ, 2004. – 147 с.

7. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: монографія / Н.В. Абашикіна, О.І. Авксентьева, Р.І. Антонюк, та інші; за ред. Н.Г. Ничкало, В.О. Кудіна. – 2-ге вид. – Черкаси: Вибір, 2002. – 322 с.

8. Педагогіка вищої школи. Навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 495 с.

9. Романовський О.Г. Вища освіта на зламі тисячоліть. – Книга 1: Ефективна підприємницька освіта як фундамент економічного розвитку демократичного суспільства. Наукове видання / О.Г. Романовський. – К.: Деміур, 2000. – 248 с.

10. Сучасна економічна освіта: Україна і Болонський процес / За ред В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2006. – 326 с.

11. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи. – К.: Академвидав, 2006. – 352 с.

12. Педагогіка вищої школи / В.П. Андрущенко, І.Д. Бех [та ін.]; за ред. В.Г. Кременя, В.П. Андрущенко, В.І. Лугового – К.: Педагогічна думка. – 2008. – 256 с.

13. Психолого-педагогічне проектування особистісно орієнтованих технологій навчання і виховання у вищих навчальних закладах: [монографія / за заг. ред. В.П. Андрущенко, В.І. Лугового]. – К.: “Педагогічна думка”, 2008. – 253 с.

14. Український педагогічний словник [уклад. С.У. Гончаренко]. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.

15. Narodni agentura pro evropske vzdilavaci programu [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://www.naep.cz/index>.

16. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А.В. Хуторской // Нар. образование. – 2003. – №2. – С. 18 – 24.

Стаття надійшла до редакції 25.02.2011

УДК 17.035.3(477)

Валентина Матяшук, кандидат історичних наук, ТВО доцента

Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР: ОСОБЛИВОСТІ ТА ШЛЯХИ ПОДАЛЬШОГО ФОРМУВАННЯ

У даній статті автор робить спробу визначити можливості впливу на формування українського національного характеру через виховання підростаючого покоління. На підставі аналізу української ментальності даються рекомендації щодо застосування цілеспрямованих виховних зусиль для розвитку позитивних якостей.

Ключові слова: ментальність, менталітет, національний характер, сучасне українське виховання, методи та засоби виховного впливу.

Літ. 23.

Постановка проблеми. Національний характер є предметом дослідження усіх культурних націй. Після отримання незалежності українці, за виразом Л. Костенко – “раритетна нація, самотня на власній землі, а ще самотніша в універсумі людства. Фантом Європи, що лише під кінець ХХ століття почав набувати для світу реальних рис” [7], – отримали можливість провести ретельну самоідентифікацію, спираючись на дослідження науковців минулого та сучасні спостереження.

Особливості національного характеру народу є визначальною рисою для його майбутнього. Зайве говорити про важливість тієї ролі, яку він відіграє сьогодні в державотворенні України. Тому знати його, поважати і працювати над посиленням сильних якостей і подоланням недоліків – прерогатива не тільки науки, але справа совісті й честі кожного українця. Формування позитивних якостей українського характеру активно

сприятиме ствердженню громадянина в суспільстві, суспільства – у державі, а всіх разом – у світовому співтоваристві.

Виходячи з цього, одним із головних завдань сучасної вітчизняної педагогіки має стати вивчення особливостей українського національного характеру та визначенні шляхів його подальшого формування для загального блага. Вишкіл характеру людина здійснює протягом усього життя. Свідомі зусилля із самовиховання здатні показати високі результати, але легший шлях для суспільства – скоректувати в потрібному напрямку виховання молоді – від дитячого садочка до вишів. І в цьому випадку ментальна грамотність педагогів усіх рівнів стає ключовою позицією при здійсненні виховного впливу на формування світовідчуття молодого покоління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми національного характеру українців

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР: ОСОБЛИВОСТІ ТА ШЛЯХИ ПОДАЛЬШОГО ФОРМУВАННЯ

вивчалися та аналізувалися Г. Ващенком, В. Янівим, О. Кульчицьким, І. Лисяком-Рудницьким, І. Огієнком, Є. Онацьким, Д. Яворницьким, Д. Дорошенком, О. Апановичем, М. Міхновським, Д. Донцовим, Ю. Липою, виразно проступають у творчості наших письменників Т. Шевченка, Г. Сковороди, І. Нечуя-Левицького, М. Гоголя, І. Франка, Л. Українки, І. Карпенка-Карого, стали предметом наукових пошуків з різних концептуально-теоретичних позицій таких наших сучасників як В. Храмова, В. Ільїн, Г. Лозко, С. Мітряєва, М. Степико, В. Соболю, Г. Смітюх, У. Хархаліс, П. Гнатенко, В. Стрілецький, О. Стражний, М. Гримич, М. Пірен, О. Донченко тощо. Сучасна педагогічна наука має напрацювати механізм формування кращих рис українського народу, виходячи з особливостей нашої доби та новітніх технологій виховного впливу.

Метою даної статті є розгляд особливостей українського національного характеру і визначенні шляхів подолання його вад.

Виклад основного матеріалу. Дослідники виявляли в українському національному характері такі позитивні риси як чуйність, м'якосердість, лагідність, толерантність, глибокий ліризм, гостинність, багата уява, артистизм, тонке відчуття гармонії, працьовитість, відсутність агресії, побутові охайність і естетизм, глибока повага до інших людей, особливо старших за віком, сентиментальність, волелюбство, м'який гумор, любов до землі, релігійність [2 – 20]. Збереження цих моральних чеснот треба підтримувати, пильно стежачи, щоб вони не набували негативного відтінку при відсутності інших базових рис особистості чи у поєднанні з ними.

Осмислений аналіз критичних висловлювань про український національний характер і бажання зжити його вади вимагають від педагогів величезної роботи, яка полягає не тільки у набутті необхідних знань, але й в особистих зусиллях над корекцією власної поведінки. Адже всі ми є представниками свого народу і в тію чи іншою мірою носимо в собі його окремі якості.

Жіночий первень української психіки зумовив формування таких базових рис особистості як сентиментальність, брак волі, впадання у крайнощі, непослідовність, надмірна вразливість, чутливість [1, 108; 15; 8, 43; 6]. Донині мати в українській родині відіграє визначальну роль у вихованні дітей. Якщо проаналізувати за статевою ознакою вчительський та викладацький склад освітньої системи України, то знову ж таки цілком очевидне жіноче превалювання. За даними

Міністерства освіти та науки України жінки складають 85% працівників освіти [21]. Таким чином існує нагальна потреба посилити чоловічий вплив на здійснення виховного процесу в державі. Тут потрібно і втручання держави для підняття престижності професії вчителя та викладача з метою широкого залучення на ці посади чоловіків, і перегляд розподілу ролевих функцій у родині, і активне залучення батьків до взаємодії з усіма закладами, де проходить навчання дитина.

Внутрішній аристократизм української душі, що полягає у високорозвиненому почутті власної гідності і глибокій повазі до інших людей, призвів до формування індивідуалізму, який різні дослідники називали то “вибуялим” (В. Янів), то “безмежним” (І. Мірчук), то “самоізолюючим” (Д. Чижевський), то “анархічним” (В. Липинський) тощо. Багато дослідників вважають, що наш традиційний індивідуалізм на відміну від західноєвропейського обмежується побутовою сферою і заважає створити свою владу. В. Янів відзначав, що він, “перейшовши межі, веде нас над провалля анархізму” [23, 16], Липинський В. звертав увагу на те, що він як “... найбільший ворог єдності, дисципліни й організації” в умовах громадянської свободи проявляється як “хамство”, в умовах держави – “рабство” [10, 419]. В сучасних умовах наш індивідуалізм проявляється в браку дисципліни, невмінні визнати і спокійно сприйняти чужі заслуги й успіхи, розвитку безплідного критиканства замість конструктивної критики, знеціненні власних авторитетів, встановленні зрівнялівки на найнижчого. Свого часу В. Янів зауважив, що “питання виправлення українського менталітету має йти менше по лінії послаблення українського індивідуалізму, як радше по лінії скріплювання дисципліни, розбудження бажання самопідпорядкування, визнати іншу індивідуальність, цінити чужу заслугу” [23, 17]. Зберігаючи свій індивідуалізм, заснований на власній гідності, українці мають працювати над зміцненням сили волі. “Волевий чинник у нас, українців, не дуже сильно розвинений... Людей непересічно здібних у нас досить, та ці здібності страшно марнуються через слабу волю”, – зазначав Р. Білинський [3, 94].

На плекання цієї риси у дітей потрібно звертати посилену увагу в родині та в усіх освітніх закладах. Першим кроком до цілеспрямованого виховання волі є формування ініціативності як здатності до самостійного осмисленого вибору дій. Тому допускають помилку ті батьки та вихователі, які надмірно опікують дитину, не надаючи їй можливості самій долати труднощі і досягати

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР: ОСОБЛИВОСТІ ТА ШЛЯХИ ПОДАЛЬШОГО ФОРМУВАННЯ

власної перемоги. Найбільш відповідальними для розвитку волі є моменти, коли дитина, ще не володіючи достатніми вміннями і навичками, намагається виявляти самостійність. В таких ситуаціях дорослі мають допомогти дитині ясно усвідомити свої бажання та доцільність їх реалізації, виходячи з інтересів загального блага. Ініціатива дитини та її наполегливість у досягненні мети мають супроводжуватися приязною підтримкою вихователя через аналіз причин можливих труднощів, пошук найбільш раціональних шляхів та альтернативних типів поведінки, заохочення та схвалення найменших проявів до самостійності та досягнутих успіхів. Прекрасним засобом для вправлення дитини у вольових діях є використання різноманітних ігор з правилами, особливо з правилами-заборами, коли гравець навіть в емоційному запалі мусить докладати вольові зусилля, щоб не порушити їх. Подальший вишкіл волі у школі супроводжується поступовим зростанням вимог до дитини у різних формах (вимога-довіра, вимога-прохання, вимога-порада), їх мотивуванням для забезпечення розвитку усвідомленості. Критерієм для виявлення рівня розвитку вольових якостей служить здатність особистості до цілеспрямованої поведінки за обставин, що перешкоджають досягненню мети, наполегливого додання різноманітних перепон на цьому шляху. Зрозуміло, що така вимогливість до вихованців має йти від власного прикладу наставників та батьків, які власним способом життя демонструватимуть, що саме вміння долати власні лінощі та інертність є першоосновою при формуванні таких рис, як активність, меткість, підприємливість, роботящість, послідовність, витривалість, точність і солідність, забезпечує успіх у житті.

Вразливим місцем національного характеру є уявлення українців про правомірність і неправомірність поведінки. Державну власність більшість народу тією чи іншою мірою вважає власною, тому в дрібних посяганнях на неї громадська думка не вбачає криміналу. Роль школи, класного та шкільного колективу у вихованні правомірної поведінки важко переоцінити. Правове виховання має початися з перших днів перебування дитини в навчальному закладі через чітке пояснення шкільних вимог і неухильне їх дотримання всіма учасниками навчально-виховного процесу. Якщо педагог дозволяє собі спізнюватися на призначений час, самому порушувати встановлені приписи поведінки чи робити виняток для окремих учнів, годі сподіватися, що він зуміє виплекати у своїх

вихованців такі риси, як обов'язковість, пунктуальність, справедливість і повага до інших людей.

В. Храмова застерігає, що, попри властивий українцям раціоналізм і здоровий глузд, ми здатні захопитися утопіями, особливо при обставинах соціальної істерії [16, 31]. Найяскравіше це проявляється під час чергових виборчих баталій, коли народ сліпо вірить умілим демагогічним маніпуляціям свідомістю, ця ж риса послужила одним із головних чинників розчарування від Помаранчевої революції. Традиційне для українців прагнення до ілюзорного мрійництва – національний ескапізм, яке проявляється в міркуваннях “якось воно буде”, “аби не гірше”, “хвала Богу, що війни немає”, в критиканстві влади тощо заважає українцям усвідомити власну відповідальність за все, що відбувається в суспільстві і державі. Ми ніяк не навчимося жити тут і сьогодні, приймати рішення й бути відповідальними за них. Для виховання адекватного сприйняття оточуючої дійсності наша молодь має зростати в твердій впевненості в тім, що саме вона є господарем своєї землі. З дитячих років має початися привчання до активної участі в громадському житті через різноманітні доручення, участь в органах учнівського самоврядування, здійснення різноманітних вольових і соціальних проектів.

Не може не турбувати розповсюджена в суспільстві соціальна пасивність.

Часи бездержавності сформували в українців звичку примирливо ставитися до негативних суспільних явищ, зайву сором'язливість та терплячість, прагнення уникнути відповідальності за стан громадських справ [7]. Ці звички також треба безжально викорінювати, виховуючи людину дії, впевнену у своїх силах, з активною громадянською позицією, високим почуттям особистої відповідальності. Першим кроком до формування цих якостей має стати розподіл доручень між усіма школярами, доброзичливий та вимогливий контроль за їх виконанням з боку педагога та всього колективу, широке залучення всіх учнів до справ класу та школи через організацію та проведення проектів, колективних творчих справ, дієву роботу органів учнівського самоврядування, формувати цим самим звичку до активної дії, а не пасивного споглядання.

Негативні риси за часів незалежності набуває здатність українців до адаптації, цілком зрозуміла при відсутності державності. Але тепер вона для однієї частини населення проковує примирливе ставлення до негативних процесів суспільного життя в державі, а тим, хто ставить власний

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР: ОСОБЛИВОСТІ ТА ШЛЯХИ ПОДАЛЬШОГО ФОРМУВАННЯ

добробут і безпеку над усе і виїжджає за кордон, дозволяє порівняно легко вписуватися в чужу культуру і побут, переймаючись проблемою майбутнього України теоретично. Свого часу В. Липинський відзначав, що "... патріотів українських і українського патріотизму історія наша за винятком одиниць і епізодів не знає" [10, 417]. Важливо, щоб суспільство активізувало патріотичне виховання підростаючого покоління, яке забезпечить усвідомлення особистої відповідальності за всі ті процеси, які відбуваються в державі і бажання долучитися до покращення якості українського буття власною працею.

Відзначав В. Липинський іще одну ваду нашого народу: "Недержавність – так зветься наша хвороба... Ми – всі мешканці України – не єсть громадянством поневолені; ми – громадянство недержавне. Це значить, що ми не уміємо самі в собі хотіння своєї власної держави розвинути, його в цілім нашім громадянстві розбудити і це хотіння, відповідним методом його організації, своїми власними місцевими силами здійснити. ..." [14, 419]. Симптоми цієї хвороби при уважному погляді можна виявити і сьогодні. Тому так важливо, щоб самі вихователі володіли теоретичним підґрунтям ідеологічних засад сучасної патріотичної позиції, а не сприймали патріотизм за спрощеною схемою: послуговування державною мовою та любов до рідної землі (яку багато наших земляків успішно переживають, живучи за кордоном). Без зайвого пафосу дитина до закінчення школи має навчитися розуміти, що патріот України – це людина, яка живе в державі і всіма своїми діями та способом життя працює на те, щоб жити в ній ставало з кожним краще і для власної користі, і для користі сусіда-співгромадянина, і для інтересів усієї держави.

Реформування та економічний розвиток українського суспільства, запровадження інноваційних технологій у всіх сферах життя гальмуються такими національними рисами як відсутність у більшості реального економічного мислення, інертність суспільної свідомості, свідомо чи підсвідомо індивідуальна і консерватизм більшості, уповільненість при прийнятті рішень, звичка безвідповідальності й необов'язковості, недостатньо розвинені цілеспрямованість і рішучість. Властиві українцям обережність, інертність, повільність, нелюбов до ризику, довге зважування всіх "за" і "проти", довгі консультації і половинчаті рішення, навіть при наявності знань, ерудиції, досвіду, в умовах ринкової економіки відіграють негативну роль [7;

16; 17; 20; 23]. Необхідно розвивати в собі раціоналізаторський підхід до життя, зживати консерватизм, який інколи гальмує поступальний рух. Саме консерватизм та прагнення до збереження надбаного заважають традиційній дбайливості та господарності українців проявитися в намаганні впроваджувати нові технології у життя, виявляти підприємливість, ділову активність, навіть у власному господарстві українці повільно переходять на енергозощаджуючі технології.

Використання у виховній практиці школярів інноваційних технологій економічного виховання, проведення різноманітних виставок-ярмарків виготовленої учнями продукції, тренінгів, шоу-технологій, залучення школярів до розв'язання господарських проблем навчальних закладів, культурних програм регіонів, занять туризмом і спортом тощо сприятимуть набуттю якостей, необхідних для успішної соціалізації в дорослому житті.

Роки незалежності внесли свої зміни до національного характеру, найбільш це помітно в селах. Відійшли у минуле звички не замикати хату при відсутності господаря (достатньо було просто навісити замок чи підперти двері віником), скликати толоки на виконання городніх чи будівельних робіт, безвідплатно позичати гроші тощо. У характері українця помітно ослабли такі риси як безкорисливість, відкритість, душевна теплота, милосердя, довірливість, сентименталізм, повага до чужої власності, появився жорсткий європейський прагматизм. Прагнення до здорового прагматизму – це добре, але б не втрачати при цьому наш позитив, який допоміг українцям зберегти себе як народ і не асимілюватися під чужинським впливом.

За умов ринкової економіки провідним мотивом поведінки людей стало матеріальне збагачення. Суспільство, соціально розділене матеріальним статусом, не знаходить взаєморозуміння та шляхів до об'єднання, в результаті чого створюються сприятливі умови для поширення таких лих як соціальна заздрість, наркоманія, тютюнопаління, алкоголізм. Для подолання цих тенденцій школа має демонструвати рівноправність дітей, незалежно від майнових статків батьків, популяризувати волонтерство як форму взаємної турботи між усіма членами суспільства, сформувати потребу в змістовному дозвіллі, прищепити звичку до здорового способу життя, екологічної діяльності.

Від дохристиянської Русі до сьогодні українське суспільство потерпає від внутрішньої незгоди, невміння поступитися власними дрібними

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР: ОСОБЛИВОСТІ ТА ШЛЯХИ ПОДАЛЬШОГО ФОРМУВАННЯ

амбіціями, влучно осміяними класиками М. Гоголем, М. Карпенко-Карим, І. Нечуєм-Левицьким тощо. В. Липинський назвав дрібне амбіціонерство, схильність до надмірної чутливості від легкого запалення до швидкого охолодження найбільш шкідливими для політики, адже ці риси змушують їх забути “про ідеали та хотіння, вирішальні іноді для буття всієї нації” [10, 428]. Водночас С. Онацький зазначає: “Емоційність – великий дар Божий, але в наших невмілих руках він перетворився на кару Божу. Від нас залежить повернути їй первісне, творче, а не руйнівне значення...” [18]. Такий погляд мав і В. Липинський: “Наша емоціональність, наш політично-руїницький, занадто чуттєвий темперамент може стати неоціненною творчою силою, коли ми його шкідливі політичні наслідки надолужимо організованим і сталим виховуванням у наших людей від ранньої молодості ... розуму та волі. Бо ця наша емоціональність, якої не можна набути в жодній школі, при розуму, логіці, пам’яті й волі, які відповідною школою можна збільшити, дозволить нам нашою запальністю, буйною творчою імагінацією і великою пристрасністю зробити в короткий час те, на що інші нації, з холодним і нечутливим темпераментом, потребували б багато більше зусиль, і багато більше часу” [10, 429]. Таким чином, для спрямування емоційного потенціалу нації в позитивне русло слід більше уваги приділяти вихованню любові та поваги до ближнього, вміння цінувати чужу працю, визнавати чужі заслуги. Цьому сприятимуть залучення школярів до волонтерської діяльності, колективних творчих справ, проєктів, практика взаємодопомоги при виконанні домашніх завдань.

С. Онацький застерігав, що для того, щоб наша емоційність стала творчою силою, необхідно розвивати її в нормальних умовах здорового родинного життя, в пестощах материнської любові, під суворою батьківською опікою, під ласкавим оком баби й діда, в приязних товариських відносинах між братами і сестрами та шкільними товаришами. Коли ж вона не матиме цієї необхідної для свого нормального розвитку основи, вона може виродитися в сердечну сухість і жорстокість, в безплідний сентименталізм і паразитарний емоціоналізм [18].

А саме ці риси сьогодні активно формуються поширеним способом життя.

Заробітчанство батьків, що призводить до переривання емоційних контактів з дітьми, зайнятість працюючих мам, неповні родини, малодітність, дороговизна якісного культурного продукту, розвинута індустрія дешевих розваг,

тематика телебачення і пропонованих до перегляду широкій громадськості кінофільмів – все працює на наповнення вільного часу здебільшого беззмисловою діяльністю: пасивним переглядом, спостереженням за чужим багатим гламурним життям і перипетіями численних серіалів. Бойовики та трилери не навчають співчуттю та милосердю так само, як гумористичні шоу з їх низькопробністю та вульгарністю не навчають поваги до святості вічних людських цінностей – любові, вірності, безкорисливості, доброти, чистоти стосунків, щирості.

Завдання освіти полягає в умінні створити гідну конкуренцію цій індустрії розваг, виховувати смак і високі духовні потреби молоді через можливість порівняльного колективного аналізу цінностей високого мистецтва і розважального ширпотребу, наприклад, народної пісні та окремих сучасних поп-шлягерів, літературної класики і бульварної літератури, шедеврів світового кіно і низькопробних фільмів. Для цього їй необхідно заручитися підтримкою батьків, церкви, громадськості, державних інституцій. Тільки сконсолідовані зусилля здорових сил суспільства здатні протистояти організованому натиску комерційної пропозиції розпусти.

Висновки. Таким чином, усі здорові сили суспільства мають цілеспрямовано працювати над удосконаленням української вдачі для загального блага як самих громадян, так і держави в цілому. Визначальну роль у цьому має відіграти освіта через виховну діяльність своїх закладів усіх рівнів: від дитсадка до вишів. Вихователі мають чітко розуміти, які саме вади національного характеру вони коректують своїм виховним впливом.

Шляхом широкого залучення молоді до активного громадського життя через розподіл посильних залежно від віку і здібностей доручень і контроль за їх виконанням; дієвої участі у роботі органів учнівського та студентського самоврядування; застосування таких інноваційних технологій як проєкт, колективна творча справа, педагогічна підтримка, портфоліо, гуманне колективне виховання, особистісно орієнтована технологія, підняття престижу соціальної активності через входження до системи рейтингу школяра чи студента показників суспільної активності ми можемо сформувати особистість, готову успішно жити і творити в сучасному світі, протистоячи викликам нашого століття.

І. Апанович О. Козацтво – ментальність українського народу // Сучасність. – 1995. – №9. – С. 108.

КУРС “МЕТОДИКА ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ” ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2. Біла книга національної освіти України. Проект. Акад. пед. наук України; за ред. В.Г. Кременя. – К., 2009. Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.ipro.edu.ua/files/news/01_bila_knuga_osvity_proekt.doc
3. Білинський Р. Достроєння школи до потреб нашого господарського життя.//Перший педагогічний конгрес і проблеми розвитку освіти в Україні// Львів, – 2006. – С. 93 – 95.
4. Ващенко Г. Виховний ідеал. Брюссель, 1976. – 208 с.
5. Гнатенко П.І. Український національний характер. – К. “ДОК-К”, 1997. – С. 73 – 93.
6. Дорошенко Д.І. Нарис історії України. В 2-х т. К., 1992. – Т. 1. – С. 238.
7. Костенко Л. “Гуманітарна аура нації, або дефект головного дзеркала”. Львів, Вид-во ЛНУ ім. І. Франка. – 52 с.
8. Кульчицький О. Світовідчуття українця// Українська душа. – К., 1992. – С. 54.
9. Кучма Л. Україна – не Росія. М., Время, – 2004. – 558 с.
10. Литинський В. Листи до братів-хліборобів. К., 1995. – 470 с.
11. Лозко Г. Етнологія України: Філософсько-теоретичний та етнорелігієзнавчий аспект. – К., “Артек”, 2004. – С. 6 – 107.
12. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. К., Обереги, 2003. – 144 с.
13. Огієнко І. Рятування України. К., Наша культура і наука., 2005. – 464 с, іл. вкл.
14. Онацький Є. Українська емоційність //Нью-Йорк-Торонто, – “Ключі”, – 1956. – С. 5 – 12.
15. Смітюх Г.Є., Стрілецький В.В. Україна сакральна. Київ: Знання України, 2006 р. – 36 с. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.myslenedrevo.com.ua/studies/smitstr/08.html>
16. Соболь В. Дослідження витоків української ментальності // Слово і час. – 1992. – №8. – С. 42 – 45.
17. Степико М.Т. Буття етносу: витоки, сучасність, перспективи (філософсько-методологічний аналіз). – К., Товариство “Знання”, КОО, 1998. – 251 с.
18. Стражний О.С. Український менталітет: Ілюзії. Міфи. Реальність. К.: “Книга”, 2009. – 368 с.
19. Хархаліс У.М. Риси української ментальності та їх прояв у народній обрядовості (на прикладі Закарпаття). Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/NIO_2007/Philosophia/18373.doc.htm
20. Храмова В. До проблеми української ментальності// Українська душа. – К., 1992. – С. 31.
21. Шлемкевич М. Загублена українська душа. – К.: “Фенікс”, 1992. – 168 с.
22. Яворницький Д. Історія запорізьких козаків. Т. 1. Львів, “Світ”, 1990. – 316 с.
23. Янів В. Українська вдача і виховний ідеал. Мюнхен-Тернопіль. – 1992. – 28 с.

Стаття надійшла до редакції 17.05.2011

УДК 378.147.88

Катерина Степанюк, старший викладач кафедри початкової освіти,
аспірантка Бердянського державного педагогічного університету

КУРС “МЕТОДИКА ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ” ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядається проблема формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи у процесі проектної діяльності. Обґрунтовано новий методичний підхід до викладання курсу “Методика трудового навчання та художньої праці”.

Ключові слова: професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи, методика навчання, дослідницькі уміння, проектна діяльність.

Табл. 3. Літ. 6.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства першочерговим завданням вищої педагогічної школи є досягнення узгодженості психолого-педагогічної і методичної підготовки майбутніх учителів зі стратегічними змінами у змісті та методиках навчання. Створення умов для підвищення якості педагогічної освіти та забезпечення конкурентоспроможності випускників на європейському ринку праці сприятиме не тільки

переосмисленню та доповненню вже відомих, психологічно та педагогічно обґрунтованих методик, а й конструюванню навчального процесу на основі нових ідей і технологій. З метою їх реалізації впродовж останнього десятиліття розпочато і активно проводиться масштабна, різнопланова діяльність, що охоплює законодавчі, концептуально-методологічні, управлінські, наукові та методичні аспекти модернізації вищої педагогічної освіти. Отже, на часі розробка